

MYRDIRKNING PAA JÆDEREN

AF LANDBRUGSINGENIØRASSISTENT K. SOMMERSCHIELD

I DE SENERE AAR har der været drevet en meget intens virksomhed paa Jæderen med opdyrkning af de store ubrugte vidder dersteds, og navnlig har man taget fat paa myrerne, da disse er lette og billige og tillige som regel overordentlig taknemmelige at opdyrke, hvad jeg senere skal komme tilbage til. Før i tiden blev myrerne som bekendt anset for umulige til dyrkning, og man holdt sig derfor til de tørre bakker med mangen gang skarp og måger jord; men nu er da endelig myrernes tid kommet, ialfald paa Jæderen. Et meget godt maal paa, hvor stærkt det dyrkede areal tiltager, har man i de store udtapnings- og sænkingsarbejder, som stadig udføres paa Jæderen, og hvorved der omtrent udelukkende tørlægges myrer. Jeg skal derfor her nævne noget om disse arbejder, idet det indvundne eller tørlagte areal vedføies.

Udførte sænkings- og udtapningsarbejder i de sidste 10 aar, samt under arbeide værende.

- I Hetlands herred:** sænkning af Hoflandstjern 180 maal og udtapning af Hinnamyren 120 maal. Tilsammen 300 maal.
- I Høilands herred:** sænkning af vandene Dybingen og Grundingen 1400 maal.
- I Klep herred:** udtapning af Saltemyernerne 280 maal, sænkning af Selvandene 1100 maal, udtapning af Thumyernerne 205 maal, tilsammen 1585 maal.
- I Thime herred:** udtapning af myrerne ved Tjøtta og Elvenæs 150 maal, Line og Steinslandsmyrerne 365 maal, Garborgmyrerne 200 maal, Nedre-Thime myr 120 maal, Reemyrerne 135 maal, Njaamyrerne 180 maal, sænkning af Egelandsvandet 160 maal, tilsammen 1310 maal.
- I Nærbo herred:** sænkning af Haaelven ved Næsheim 1400 maal.
- I Varhaug herred:** 2 myrudsapninger paa gaarden Haarr med tilsammen 580 maal.

Dette er, hvad der er indvundet i løbet af de sidste 10 aar, og det udgjør tilsammen 6575 maal jord, næsten udelukkende myr.

Desuden er der for tiden under arbeide: udtapning af Høilandsvandet i Nærbo, hvorved der vil tørlægges 800 maal myr foruden 1200 maal af vandbunden, hvoraf en del kan dyrkes og en del bruges som beite. Udtapning af Tjora- og Kolnæsmyrerne i Haaland 320 maal, udtapning af Randeberg-Bøvandet i Hetland 600 maal samt endelig udtapning af Stokkevandet 5 km. nordenfor Sandnæs, som netop er paabegyndt, med indvinding og tørlægning af henved 5000 maal. Ved de arbejder, som nu er under udførelse, vil der altsaa tilsammen indvindes 7920 maal. Desuden vil der antagelig i løbet af sommeren blive igangsat flere store udtapningsarbejder, saa at dette tal da antagelig

vil komme op i henimod 10 000 maal. De strækninger, som saaledes bliver tilgængelige for dyrkning, bliver ingenlunde liggende ubenyttede. Det dyrkede areal og dermed kreaturbesætningerne paa de tilgrændsende brug bliver i kort tid betydelig øget, og der er eksempler paa, at salgsværdien for brugene paa den maade er steget til det dobbelte.

Areal af nydyrket jord pr. aar.

FOR at faa en saavidt mulig nøiagtig opgave over, hvad der aar om andet opdyrkes i de 7 egentlige Jæderherreder, nemlig: Hetland, Haaland, Høiland, Klep, Thime, Nærbø og Varhaug, henvendte jeg mig for en tid siden til de respektive ordførere med anmodning om, at de skulde samle oplysninger herom saaledes, at de fik de forskellige medlemmer af hvert herredsstyre til, hver i sin kreds, at tage for sig gaardene og — helst med henvendelse til brugerne — faa greie paa, hvormeget der i 1905 var opdyrket paa hver gaard. Denne anmodning blev efterkommet, og man har paa den maade faaet et tal for hvert herred, der vistnok ikke kan gjøre fordring paa nogen absolut nøiagtighed, da vedkommende naturligvis ikke har haft tid eller anledning til at maale op de forskellige stykker, og dog tror jeg, at tallene ikke afviger saa meget fra de sande, at det har nogen nævneværdig indflydelse paa den endelige sum. Paa Jæderen har de fleste gaardbrugere, som bryder op ny jord, som regel temmelig god greie paa, hvor meget dette udgjør i maal, og om opgaverne paa et sted kan være for store, saa er de maaske et andet sted for smaa, saa at unøiagtighederne udjevnes. For følgende herreder har jeg faaet opgaver:

Haaland	434 maal
Høiland	370 »
Klep	375 »
Nærbø	435 »
Varhaug	150 »

Sum: 1764 maal.

Fra Hetland og Time har jeg endnu ikke faaet opgaver; men regner man, at der i disse to herreder tilsammen er opdyrket noget over 600 maal, hvad der, om man skal slutte efter naboherrederne, forresten er for lavt ansat, saa faar man som resultat, at der i de 7 egentlige Jæderherreder tilsammen er opdyrket 2400 maal ny jord i 1905. Regner man, at der til en gaard af almindelig størrelse paa disse kanter hører 100 maal dyrket jord, saa vil tilvæksten altsaa omsat i gaarde udgjøre 24 nye gaarde paa et aar.

Almindelige bemærkninger.

NAAR NYDIRKNINGEN paa Jæderen kan drives i en saapas stor maalestok, saa kommer det fornemmelig af, at der omtrent overalt findes store myrer, der, som allerede nævnt, har ligget ubrugte ialfald til dyrkning, men som er overmaade taknemmelige at dyrke. Som

regel er det torvmyrer eller græsmyrer. En ren mosemyr paatræffes saa at sige aldrig. Meget ofte bliver en torvmyr først udskaaret til brændsel og derpaa dyrket, hvis man da kan skaffe dybt nok afløb for dens drænering. Er myren dyb nok, lukkes grøfterne altid med torv, og disse grøfter udføres meget billigt — fra 8—10 øre pr. løbende m. fuldt færdige i nogenlunde skikket myr. For en tid tilbage var det almindeligst at spadvende myren til en 12 à 14" dybde; men nu er man omtrent overalt gaaet over til blot at pløie den op med en stærk og dybtgaaende plog, hvad der ogsaa maa ansees for det økonomisk rigtigste. Det bør her nævnes, at der blot for 2 à 3 aar tilbage solgtes ikke saa lidet af amerikanske ploge til dette brug; men nu synes plojerne fra det jæderske plogværksted, *Kværnelands fabrik* ganske at have fortrængt de amerikanske. Selv opbrydningen og dræneringen af en slig myr, hvor der ikke findes sten, og hvor torvgrøfter kan anvendes, bliver derfor meget billig, og er da myren tillige af god beskaffenhed, som meget ofte er tilfældet, altsaa vel formuldet, opblandet med sand og dækket med slam og fine jordpartikler, om den jevnlig har været udsat for oversvømmelse af elv eller bæk, saa vil det ogsaa falde overmaade let og billigt at faa den opgjødslet og færdig til besaaning. Særdeles ofte bliver en saadan myr kun gjødslet med lidt thomasfosfat eller superfosfat og kainit samt givet en overkalkning og giver derved en meget god avling, ja dette kan man endog holde paa med flere aar efter hinanden paa de bedste myrer. Af kunstig gjødning bruges især thomasfosfat, superfosfat og kainit. Af chilisalpeter gaar der mindre, skjønt ogsaa brugen af dette begynder at øge. Det er min hensigt at forsøge paa at faa samlet oplysninger om, hvormeget der gaar aarlig af disse gjødningsmidler paa Jæderen, og jeg vil forhaabentlig være istand til at kunne opgive dette senere. Jeg kan ogsaa nævne, at der tilføres adskillig pudret til Jæderen fra Bergen. Denne føres til Sandnæs paa smaa seilfartøier i fustager — de saakaldte »Bergentønder«.

Som en medvirkende og maaske ligesaa væsentlig aarsag til, at nydyrkning kan drives saa stærkt paa Jæderen, bør ogsaa nævnes de milde vintre. Sne har man sjelden og aldrig, og om den kommer, bliver den som regel kun liggende faa dage. Tæle i jorden er der lidet af, saa at den ikke hefter rydningsarbejdet videre, og det er derfor navnlig om vinteren, at dette drives.

Som eksempel paa, med hvilken kraft og energi der tages fat, skal jeg nævne, hvad der er gjort paa gaarden Næsheim i Nærbø. Dette er Jæderens største gaard med omtrent 3000 maal jord ialt, og hvor der for tiden fødes 100 kjoer og et par og tyve heste. Den ligger ved Haaelven, der netop paa dette sted blev sænket for nogle aar siden, og hvorved omtrent 220 maal god myr blev tørlagt alene for denne gaard. For 3 aar siden blev gaarden overtaget af to af Jæderens dygtigste jordbrugere, og der er siden den tid opdyrket fra 40—60 maal jord (navnlig myr) om aaret, dels af det førnævnte felt og dels paa andre steder. Udhusene bliver nu snart altfor smaa, og

ierne har da tænkt at dele gaarden. Der vil da sandsynligvis snart opstaa en gaard til, om ikke to, med ligesaa stor kreaturbesætning som hovedbruget. Deling af brugene foregaar forøvrigt temmelig hyppig paa Jæderen, hvilket vistnok maa ansees for meget heldigt, idet der til de fleste brug hører mere eller mindre store udmarker, der kun afgiver et skralt beite for kreaturerne, og som derfor helst bør dyrkes, især da de ofte bestaar af meget gode myrer. Kreaturerne kommer da til at fodres paa stald den meste tid af aaret, og hel staldfodring vil maaske til syvende og sidst passe bedst under de herværende forholde.

Til slutning vil jeg blot bemærke, at tiltrods for at opdyrkningen af Jæderens store myrer foregaar med upaaklagelig fart, som man vistnok af ovenstaaende vil kunne forstaa, saa vil der dog sandsynligvis være nok at tage af i en uoverskuelig fremtid, selv om udviklingen vil medføre, hvad der da ogsaa er tegn til, at dyrkningen efterhaanden vil tage stærkere og stærkere fart.

STRAFFANGER TIL MYRDIRKNING.

UDDRAG AF INDBERETNING FRA AMTSAGRONOM K. MONKAD
OM MYRKULTURUDSTILLINGEN I BERLIN 1904.

SLUETTELIG maa nævnes, hvordan man saavel i Tyskland, Schweiz som enkelte andre lande anvender i stor udstrækning *straffanger* til jordbrugsarbejder og navnlig til *myrdirkning*. Efter de foreliggende opgaver gik det op i flere hundrede tusind dagsverk, som aar om andet paa denne maade kommer jordbruget tilgode, og hvilket utvivlsomt har en langt gavnligere indflydelse paa straffanger end at sidde indespærret i en celle, og hvorved de, naar de engang slipper ud, paa grund af den lange uvirksomhed, er gjort uduelig til arbejde ofte for al fremtid. Særlig interessante var de oplysninger, som forelaa om den bekendte statseiendom og strafanstalt *Witzwil* i Bern, Schweiz. Her optoges 100—150 fanger, som under bevogtning udførte alle de forskjelligartede arbejder ved den store eiendom. Der anvendtes to vogtere for tolv mand. Vogterne deltog selv i arbeidet. Denne anstalt maatte visselig i alle dele kunne tjene som et godt mønster, og forhaabentlig gaar det ikke mange aar, før vi kan nyttiggjøre os et saadant.

MYRDIRKNINGENS OG TORVINDUSTRIENS LØNSOMHED.

UDDRAG AF INDBERETNING FRA INGENIØR R. HUSEBY OM EN STIPENDIEREISE
FORETAGET AAR 1904 I SVERIGE, DANMARK, TYSKLAND OG HOLLAND FOR
AT STUDERE MYRDIRKNING OG TORVINDUSTRI.

AT opdyrkning og industriel udnyttelse af myrstrækninger kan være lønsomt, ja tildels give meget godt direkte udbytte, er nu en kjendt sag i udlandet. At man ogsaa i Norge paa mange steder med fordel